

MEĐUNARODNA MISIJA ZA POSMATRANJE IZBORA Crna Gora – parlamentarni izbori, 16. oktobar 2016. godine PRELIMINARNI NALAZI I ZAKLJUČCI

PRELIMINARNI ZAKLJUČCI

Parlamentarni izbori održani 16. oktobra protekli su u takmičarskom duhu, uglavnom poštujući fundamentalne slobode. Kampanja je okarakterisana nedostatkom jasnih političkih alternativa, s izuzetkom geopolitičkih orijentacija, i prožeta ličnim napadima. Iako pluralistički, mediji nijesu koristili uredničku nezavisnost. Organi za sprovođenje izbora su ispunili sve pravne rokove, međutim, uprkos pojačanim operativnim kapacitetima i ljudskim resursima, profesionalni kapaciteti organa za sprovođenje izbora ostaju neadekvatni.

Izborni dan je protekao u miru i uredno, uz nekoliko slučajeva nepravilnosti u procedurama. Izbori su održani u skladu sa izmijenjenim zakonskim okvirom. Većina izmjena i dopuna obuhvata prethodno date preporuke. Pojedine preporuke još uvijek nijesu riješene, uključujući i one koje se odnose na nezavisan nastup na izborima i prebivalište kao uslov za sticanje prava glasa i prava da se bude biran. Osim toga, zakonski okvir i dalje nije sveobuhvatan, a pojedine nedosljednosti su povremeno dovodile do pogrešnih tumačenja.

Organi za sprovođenje izbora, predvođeni Državnom izbornom komisijom (DIK), uglavnom su radili na transparentan način i u okviru zakonski utvrđenih rokova. Međutim, uprkos povećanim operativnim i ljudskim kapacitetima, DIK i dalje nedostaju profesionalni kapacitet i snažno kolektivno vođstvo, što je povremeno dovodilo do tehničkih grešaka i političkih tenzija. Nova formula za sastav komisija nižeg nivoa omogućila je široku zastupljenost političkih partija. Zastupljenost žena u organima za sprovođenje izbora je niska, sa 3 žene od ukupno 11 stalnih članova DIK, te 37 žena od 115 stalnih članova opštinskih izbornih komisija (OIK). Novi centralizovani i stalni birački spisak vodi Ministarstvo unutrašnjih poslova na osnovu podataka izvedenih iz tri matična registra građana.

Na ovim izborima upisano je ukupno 528 817 birača. Niz sagovornika Posmatračke misije OSCE/ODIHR izrazilo je i dalje postojanje bojazni u pogledu tačnosti biračkog spiska. Po prvi put je uveden sistem elektronske identifikacije birača. Sagovornici Posmatračke misije OSCE/ODIHR su izrazili podršku tom sistemu kao zaštiti od mogućnosti višestrukog glasanja. DIK je potvrdila svih sedamnaest podnešenih izbornih lista u inkluzivnom procesu, u kom je onima koji nijesu ispoštovali zakonske uslove pružena prilika da isprave greške. Iako nijednu izbornu listu nije predvodila žena, pozitivan je pomak to što su 32% kandidatkinja na listama žene.

U skladu sa ranije iznešenom preporukom OSCE/ODIHR i Savjeta Evrope, birači više ne moraju da daju potpis podrške nekoj izornoj listi u prisustvu predstavnika organa za sprovođenje izbora. Predizborna kampanja je bila takmičarska, karakterisana poštovanjem temeljnih sloboda. Članstvo u NATO je bilo centralno pitanje kampanje. Učesnici na izborima su slali opšte poruke neophodnosti sprovođenja ekonomskih, socijalnih i političkih reformi, otvaranja radnih mjesta i smanjenja iseljavanja mladih ljudi, te suzbijanja korupcije na visokom nivou. Izražene su bojazni u vezi sa finansiranjem predizborne kampanje iz inostranstva. Javne politike koje prate opšta obećanja data u kampanji često nijesu bile detaljno elaborirane.

Nekoliko sagovornika je navelo Posmatračkoj misiji OSCE/ODIHR da nijesu bile uočljive značajne razlike između stavova učesnika na izborima u vezi sa javnim politikama, te da je kampanja prvenstveno bila usmjerena na lične napade. Iako su novi propisi o finansiranju predizbornih kampanja unaprijedili odgovornost javnih institucija, nijesu osigurali odgovarajuću transparentnost objavljivanja troškova kampanje, a njihova djelotvornost tek treba da se vidi. Učesnici na izborima nijesu u obavezi da izvještavaju o troškovima kampanje prije izbornog dana, čime se ograničava transparentnost procesa.

Dostupnost finansiranja političkih partija iz javnih izvora stvorila je ravnopravnije uslove za sve učesnike. Raznoliko medijsko okruženje i dalje je politički polarizovano i nedostaje mu političko, istraživačko i dubinsko izvještavanje, kao i uredničke nezavisnosti, čime se ograničavaju analitičke informacije dostupne biračima. Učesnici na izborima su imali priliku da predstave svoje stavove na

javnim i privatnim medijima putem brojnih emisija, debata i okruglih stolova. Aktivno je izvještavano i o predizbornim skupovima. Mediji su sputavani odsustvom djelotvornog regulatornog ili samoregulatornog tijela, sposobnog da ih aktivno prati.

Ograničen broj prigovora podnešenih organima za sprovođenje zakona i pravosudnim organima pripisuje se nedostatku povjerenja, kao i nedostatku djelotvornosti i nepristrasnosti ovih institucija. Nepostojanje detaljnih smjernica, kao i trenutni rokovi za rješavanje prigovora koji se odnose na izbore ne osiguravaju djelotvornu zaštitu, uprkos prethodno datoj preporuci OSCE/ODIHR. Pripadnicima nacionalnih manjina priuštена je jednaka mogućnost da učestvuju u izbornom procesu, kako kao kandidati, tako i kao birači. Jezičke razlike su bile minimalne, jer većina predstavnika nacionalnih manjina dobro poznaje službeni jezik.

U pojedinim regionima, glasački listići su štampani i na albanskom jeziku. Izborni zakon predviđa posmatranje izbora od strane međunarodnih organizacija i organizacija civilnog društva, kao i od strane predstavnika izbornih lista. Učešće tri grupe posmatrača sa strane civilnog društva u svim fazama izbornog procesa doprinijelo je transparentnosti izbornog procesa. Izborni dan je uglavnom protekao uredno, sa samo nekoliko izolovanih slučajeva tenzije. Dok su glasanje i prebrojavanje pozitivno ocijenjeni, na malom broju biračkih mjesta procedura nije uvijek bila sprovedena. Tokom posmatranja, primijećeni su izvjesni tehnički problemi sa sistemom za elektronsku identifikaciju glasača prouzrokovanih povremenim nestancima struje. Tabeliranje je uglavnom pozitivno ocijenjeno, izuzev u jednoj OIK gdje protokoli u 58 slučajeva nijesu bili usaglašeni. Posmatrači iz nevladinog sektora i opunomoćeni predstavnici lista kandidata bili su prisutni na gotovo svim biračkim mjestima.